

Plan – konspekt. Szkolenie okresowe z BHP dla nauczycieli.

Tematy szkolenia:

- 1) Obowiązki nauczyciela pod kątem przepisów i zasad BHP.
- 2) Odpowiedzialność nauczyciela za nieprzestrzeganie przepisów BHP.
- 3) Przepisy BHP w szkołach i placówkach publicznych.
- 4) Ograniczanie i likwidacja zagrożeń występujących w szkole.
- 5) Wypadki uczniów.
- 6) Choroby zawodowe nauczycieli.
- 7) Wycieczki szkolne.

Cele operacyjne szkolenia:

W wyniku szkolenia nauczyciel powinien umieć:

- organizować stanowiska nauki zgodnie z przepisami i zasadami BHP i ergonomii,
- oceniać ryzyko zawodowe związane z pracą opiekuńczo-wychowawczą z uczniami podczas zajęć obowiązkowych i nadobowiązkowych organizowanych w szkole i poza terenem,
- organizować, przygotowywać i prowadzić zajęcia dydaktyczne oraz opiekuńczo-wychowawcze, uwzględniając zabezpieczenie uczniów przed wypadkami i chorobami związanymi z warunkami środowiska pracy,
- oceniać stopień zagrożenia i ryzyko zawodowe powodowane przez czynniki chemiczne, fizyczne, biologiczne i psychofizyczne znajdujące się w pracowniach i laboratoriach szkolnych oraz redukować zagrożenia i ryzyko zawodowe powodowane przez te czynniki,
- kształtować bezpieczne postawy i nawyki uczniów oraz korygować niewłaściwe z punktu widzenia bhp nabyte zachowania uczniów,
- asertywnie reagować na konflikty i problemy wychowawcze,
- znać sposoby postępowania z młodzieżą trudną lub uzależnioną,
- opanować panikę uczniów w sytuacji stresu i zagrożenia,
- oceniać i korygować stanowiska pracy uczniów,
- dokonywać doboru uczniów do ćwiczeń fizycznych i do uczniowskich stanowisk pracy uwzględniając ich predyspozycje intelektualne, fizyczne, psychomotoryczne oraz istniejące zagrożenia,

- umieć zachować się w razie wypadku ucznia.

Metoda nauczania: wykład z pokazem

Środki dydaktyczne:

- komputer klasy PC z kartą TV OUT
- telewizor 34 cale
- rzutnik pisma
- foliogramy

Literatura:

- Ustawa KODEKS PRACY
- Ustawa KARTA NAUCZYCIELA
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 17 sierpnia 1992r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny w szkołach i placówkach publicznych (Dz. U. Nr 65 poz. 331)
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 19 września 1996 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny w szkołach i placówkach publicznych. (Dz. U. Nr 119 poz. 562)
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 17 marca 1997 r. w sprawie ustalenia wykazu wyrobów, które nie mogą być nabywane przez szkoły i placówki, jeżeli dostawca nie przedstawi odpowiedniego certyfikatu. (Dz. U. Nr 30 poz. 168)
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ z dnia 7 września 1999 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ustalenia wykazu wyrobów, które nie mogą być nabywane przez szkoły i placówki, jeżeli dostawca nie przedstawi odpowiedniego certyfikatu. (Dz. U. Nr 74 poz. 829)
- ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ I SPORTU z dnia 8 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki krajoznawstwa i turystyki. (Dz. U. Nr 135 poz. 1516)
- ROZPORZĄDZENIE RADY MINISTRÓW z dnia 6 maja 1997 r. w sprawie określenia warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach, pływających, kąpiących się i uprawniających sporty wodne. (Dz. U. Nr 57 poz. 358)
- PORADNIK BHP DYREKTORA SZKOŁY wydawnictwo MEN Ferdynand Jucha i Bronisław Bieś
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy a dnia 27 lipca 2004 w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. Nr 180 poz. 1860 z późn. zm.)

Ad.1) Obowiązki nauczyciela pod kątem przepisów i zasad BHP.

Nauczyciel jak każdy pracownik (**Art. 100. KP**) jest obowiązany wykonywać pracę sumiennie i starannie oraz stosować się do poleceń przełożonych, które dotyczą pracy, jeżeli nie są one sprzeczne z przepisami prawa lub umową o pracę.

W szczególności jest obowiązany:

- 1) przestrzegać czasu pracy ustalonego w zakładzie pracy,
- 2) przestrzegać regulaminu pracy i ustalonego w zakładzie pracy porządku,
- 3) przestrzegać przepisów oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, a także przepisów przeciwpożarowych,

- 4) dbać o dobro zakładu pracy, chronić jego mienie oraz zachować w tajemnicy informacje, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę,
- 5) przestrzegać tajemnicy określonej w odrębnych przepisach,
- 6) przestrzegać w zakładzie pracy zasad współżycia społecznego.

Przestrzeganie przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy jest podstawowym obowiązkiem pracownika. (**Art. 211.KP**)

W szczególności pracownik jest obowiązany:

- 1) znać przepisy i zasady bezpieczeństwa i higieny pracy, brać udział w szkoleniu i instruktażu z tego zakresu oraz poddawać się wymagany egzaminom sprawdzającym,
- 2) wykonywać pracę w sposób zgodny z przepisami i zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy oraz stosować się do wydawanych w tym zakresie poleceń i wskazówek przełożonych,
- 3) dbać o należyty stan maszyn, urządzeń, narzędzi i sprzętu oraz o porządek i ład w miejscu pracy,
- 4) stosować środki ochrony zbiorowej, a także używać przydzielonych środków ochrony indywidualnej oraz odzieży i obuwia roboczego, zgodnie z ich przeznaczeniem,
- 5) poddawać się wstępnym, okresowym i kontrolnym oraz innym zaleconym badaniom lekarskim i stosować się do wskazań lekarskich,
- 6) niezwłocznie zawiadomić przełożonego o zauważonym w zakładzie pracy wypadku albo zagrożeniu życia lub zdrowia ludzkiego oraz ostrzec współpracowników, a także inne osoby znajdujące się w rejonie zagrożenia, o grożącym im niebezpieczeństwie,
- 7) współdziałać z pracodawcą i przełożonymi w wypełnianiu obowiązków dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy.

Nauczyciel jest również kierownikiem procesu dydaktycznego i obowiązuje go również **Art. 212KP**.

Wobec czego nauczyciel kierując uczniami jest obowiązany:

- 1) organizować stanowiska pracy zgodnie z przepisami i zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy,
- 2) dbać o sprawność środków ochrony indywidualnej oraz ich stosowanie zgodnie

- z przeznaczeniem,
- 3) organizować, przygotowywać i prowadzić prace, uwzględniając zabezpieczenie uczniów przed wypadkami przy pracy, chorobami zawodowymi i innymi chorobami związanymi z warunkami środowiska pracy,
  - 4) dbać o bezpieczny i higieniczny stan pomieszczeń pracy i wyposażenia technicznego, a także o sprawność środków ochrony zbiorowej i ich stosowanie zgodnie z przeznaczeniem,
  - 5) egzekwować przestrzeganie przez uczniów przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy,
  - 6) zapewniać wykonanie zaleceń lekarza sprawującego opiekę zdrowotną nad uczniami.

Nauczyciel jak każdy pracownik(**Art. 210.KP**) w razie gdy warunki pracy nie odpowiadają przepisom bezpieczeństwa i higieny pracy i stwarzają bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia lub życia albo gdy wykonywana przez niego praca grozi takim niebezpieczeństwem innym osobom, ma prawo powstrzymać się od wykonywania pracy, zawiadamiając o tym niezwłocznie przełożonego. Jeżeli powstrzymanie się od wykonywania pracy nie usuwa zagrożenia, ma prawo oddalić się z miejsca zagrożenia, zawiadamiając o tym niezwłocznie przełożonego (dyrektora szkoły).

Ponadto nauczyciel powinien umieć udzielić pierwszej pomocy przedlekarskiej oraz zobowiązany jest do posiadania regulaminów porządkowych w pracowniach ,warsztatach, salach gimnastycznych ,basenach oraz na tych rodzajach zajęć, gdzie istnieje zwiększone ryzyko wypadku..

Ad.2) Za nieprzestrzeganie przepisów BHP nauczyciel ponosi:

- a) **odpowiedzialność porządkową** wynikającą z **Art. 108.KP**.

Za nieprzestrzeganie przez pracownika ustalonego porządku, regulaminu pracy, przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy oraz przepisów przeciwpożarowych pracodawca może stosować:

- 1) karę upomnienia,

2) karę nagany.

Za nieprzestrzeganie przez pracownika przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy lub przepisów przeciwpożarowych, opuszczenie pracy bez usprawiedliwienia, stawienie się do pracy w stanie nietrzeźwości lub spożywanie alkoholu w czasie pracy - pracodawca może również stosować karę pieniężną. Kara pieniężna za jedno przekroczenie, jak i za każdy dzień nieusprawiedliwionej nieobecności, nie może być wyższa od jednodniowego wynagrodzenia pracownika, a łącznie kary pieniężne nie mogą przewyższać dziesiątej części wynagrodzenia przypadającego pracownikowi do wypłaty, po dokonaniu potrąceń, o których mowa w art. 87 § 1 pkt 1-3 KP. Wpływy z kar pieniężnych przeznacza się na cele socjalne.

b) odpowiedzialność dyscyplinarną wynikającą z **Art. 76 KN**.

Karami dyscyplinarnymi dla nauczycieli mianowanych i dyplomowanych są:

- 1) nagana z ostrzeżeniem,
- 2) zwolnienie z pracy,
- 3) zwolnienie z pracy z zakazem przyjmowania ukaranego do pracy w zawodzie nauczycielskim w okresie 3 lat od ukarania,
- 4) wydalenie z zawodu nauczycielskiego.

Kary dyscyplinarne wymierza komisja dyscyplinarna.

c) odpowiedzialność administracyjną

Mandaty nakładane przez Policję (np. prowadzenie wycieczki jako zorganizowanej kolumny pieszych po jezdni podczas mgły)

Kary pieniężne nakładane przez PIP (np. przechowywanie przez nauczyciela chemii środków chemicznych w naczyniach po produktach spożywczych)

d) odpowiedzialność karną

Prokurator –wkracza w przypadku rażącego niedopełnienia obowiązków przez nauczyciela przez co naraził ucznia na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia, uszkodzenie ciała lub ciężki rozstrój zdrowia

e) odpowiedzialność cywilną

Odpowiedzialność w formie zadośćuczynienia dla poszkodowanego ucznia wynikająca z Kodeksu cywilnego (Art. 444-446).

Ad.3) Przepisy BHP w szkołach i placówkach publicznych.

3.1.Przepisy ogólne

1. Dyrektor szkoły zobowiązany jest do zapewnienia uczniom oraz pracownikom bezpiecznych i higienicznych warunków pracy i nauki w czasie ich pobytu w szkole, jak również podczas zajęć obowiązkowych i nieobowiązkowych, organizowanych przez szkołę poza jej terenem.

2. Tygodniowy rozkład zajęć dydaktyczno-wychowawczych uczniów powinien być ustalany z uwzględnieniem:

- a. równomiernego rozłożenia zajęć w poszczególnych dniach tygodnia,
- b. różnorodności zajęć w każdym dniu,
- c. nie łączenia w kilkugodzinne jednostki lekcyjne zajęć z tego samego przedmiotu, z wyjątkiem przedmiotów, których program tego wymaga.

3. Dyrektor szkoły zobowiązany jest również do organizowania dla pracowników szkoły różnych form szkolenia w zakresie BHP; zapoznawania ich na bieżąco z nowymi przepisami, instrukcjami i wytycznymi w tym zakresie oraz do sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem tych przepisów przez osoby prowadzące zajęcia z uczniami.

4. Budynki szkoły oraz przynależne do nich tereny i urządzenia powinny odpowiadać ogólnym warunkom BHP oraz posiadać urządzenia p.poż zgodnie z przepisami obowiązującymi w tym zakresie.

5. Teren szkoły powinien być właściwie oświetlony i ogrodzony, a dziedziniec posiadać równą nawierzchnię i ścieki do odprowadzenia wody deszczowej. Otwory kanalizacyjne, studzienki i inne zagłębienia na terenie szkoły powinny być zakryte lub trwale zabezpieczone w inny sposób. Szlaki komunikacyjne wychodzące poza teren szkoły powinny posiadać zabezpieczenia uniemożliwiające wyjście bezpośrednio na jezdnię i w miarę możliwości powinny wychodzić na ulicę o najmniejszym natężeniu ruchu.

6. Urządzenia sanitarne w pomieszczeniach lub wolno stojące powinny znajdować się w stanie pełnej sprawności technicznej i być utrzymane w stałej czystości.

7. W razie opadów śnieżnych przejścia w obrębie terenu szkolnego powinny być oczyszczone ze śniegu i lodu oraz posypywane piaskiem.

8. Pomieszczenia szkolne powinny posiadać, zgodnie z obowiązującymi normami, właściwe oświetlenie, wentylację, ogrzewanie oraz powierzchnię użytkową.
9. Stoliki uczniowskie, krzesła i inny sprzęt szkolny powinny być dostosowane do wzrostu uczniów i rodzaju pracy.
10. Kuchnie i jadalnie powinny być utrzymane w czystości, a ich wyposażenie we właściwym stanie technicznym zapewniającym bezpieczne używanie.
11. Gorące posiłki mogą być spożywane w szkołach wyłącznie w jadalniach (stołówkach) lub w innych pomieszczeniach wydzielonych na ten cel.
12. W przypadku braku sieci wodociągowej, szkoła powinna posiadać inne należycie zabezpieczone źródło zaopatrzenia w wodę zdatną do picia, badaną okresowo zgodnie z odrębnymi przepisami.
13. Pomieszczenia, w których odbywają się zajęcia szkolne, powinny być wietrzone w czasie każdej przerwy, a w razie potrzeby także w czasie zajęć.
14. Jeżeli pozwalają na to warunki atmosferyczne, uczniowie powinni przebywać w czasie przerw międzylekcyjnych na świeżym powietrzu pod nadzorem nauczycieli. Uczniom przebywającym w czasie przerw w budynku szkolnym należy zapewnić odpowiedni nadzór nauczycieli.
15. Miejsca pracy oraz pomieszczenia, do których zabroniony jest dostęp osobom nie zatrudnionym lub uczniom, powinny być odpowiednio oznakowane i zabezpieczone przed swobodnym dostępem osób nieuprawnionych.
16. Klatki schodowe powinny posiadać poręcze odpowiednio zabezpieczone przed zsuwaniem się po nich uczniów. Stopnie schodów powinny być równe i szorstkie. Poręcze i balustrady przy biegach i spocznikach powinny spełniać wymagania określone w przepisach budowlanych, a otwarta przestrzeń pomiędzy biegami schodów powinna być zabezpieczona siatką lub w inny skuteczny sposób.
17. W salach lekcyjnych powinna być zapewniona temperatura co najmniej +15°C.
18. W przypadku niemożności zapewnienia w salach lekcyjnych temperatury, o której mowa w pkt.17, dyrektor szkoły zawiesza czasowo zajęcia szkolne po powiadomieniu organu prowadzącego szkołę.

19. Dyrektor szkoły za zgodą organu prowadzącego szkołę może również zawiesić czasowo zajęcia szkolne:

- a. jeżeli temp. zewnętrzna mierzona o godz. 21.00 w dwóch kolejnych dniach poprzedzających zawieszenie zajęć wynosi -15°C ,
- b. w przypadku wystąpienia na danym terenie klęsk żywiołowych, epidemii lub innych zdarzeń zagrażających zdrowiu uczniów.

20. Jeżeli miejsce, w którym mają być prowadzone zajęcia, lub stan znajdujących się w nim urządzeń technicznych może stwarzać zagrożenie dla bezpieczeństwa uczniów, nauczyciel jest zobowiązany nie dopuścić do zajęć lub przerwać je, wyprowadzając uczniów z miejsca zagrożenia oraz powiadomić o tym niezwłocznie dyrektora szkoły.

21. W pomieszczeniach szkolnych a w szczególności w gabinecie lekarskim, pokoju nauczycielskim, laboratoriach, pracowniach i warsztatach szkolnych oraz pokoju nauczycieli W-F, kierownika internatu (bursy) oraz kuchni, powinny znajdować się apteczki wyposażone w niezbędne środki do udzielania pierwszej pomocy wraz z instrukcją o zasadach jej udzielania.

22. Nauczyciele, szczególnie prowadzący zajęcia w warsztatach, laboratoriach, pracowniach chemicznych lub fizycznych, a także zajęcia wychowania fizycznego, powinni być przeszkoleni w zakresie udzielania pierwszej pomocy.

3.2. Warsztaty, laboratoria, pracownie szkolne oraz stanowiska praktycznej nauki zawodu

1. W zależności od kierunku szkolenia w warsztatach, laboratoriach, pracowniach szkolnych oraz zakładach pracy, w których uczniowie odbywają praktyczną naukę zawodu, stosuje się branżowe przepisy bhp oraz przepisy niniejszego rozdziału.

2. Zabrania się prowadzenie zajęć praktycznych i ćwiczeń bez nadzoru nauczyciela.

3. Maszyny i inne urządzenia techniczne należy wyposażyć w zabezpieczenia chroniące przed urazami, działaniem substancji szkodliwych dla zdrowia, porażeniem prądem elektrycznym szkodliwymi wstrząsami, nadmiernym hałasem, działaniem wibracji lub promieniowaniem; powinny one być utrzymane w stanie zapewniającym pełną sprawność działania i bezpieczeństwo pracy.

4. Maszyny i inne urządzenia techniczne chwilowo niesprawne, uszkodzone lub pozostające w naprawie powinny być wyraźnie oznaczone i zabezpieczone w sposób

uniemożliwiający ich uruchomienie.

5. Stanowiska pracy powinny być dostosowane do psychofizycznych, a zwłaszcza antropometrycznych warunków uczniów. Ponadto w warsztatach szkół dla młodzieży niepełnosprawnej (głusi, niewidomi, z uszkodzeniami narządów ruchu itp.) stanowiska pracy powinny być dostosowane do wymagań uwzględniających inwalidztwo.

6. Przy maszynach i innych urządzeniach technicznych lub w ich pobliżu powinna być wywieszona w widocznym i łatwo dostępnym miejscu instrukcja obsługi, uwzględniająca zasady BHP.

7. W warsztacie, laboratorium i pracowni, w których odbywają się zajęcia, powinien być wywieszony w widocznym i łatwo dostępnym miejscu regulamin porządkowy, określający zasady BHP.

8. Przed dopuszczeniem uczniów do zajęć przy maszynach i innych urządzeniach technicznych w warsztatach, laboratoriach i pracowniach szkolnych należy zapoznać ich z zasadami i metodami pracy zapewniającymi bezpieczeństwo i higienę pracy przy wykonywaniu czynności na stanowisku roboczym.

9. Przeprowadzenie szkolenia w zakresie obsługi maszyn i innych urządzeń technicznych należy odnotować w dzienniku lekcyjnym i zeszycie zajęć praktycznych ucznia.

10. Rozpoczęcie zajęć, o których mowa w pkt.8, może nastąpić po sprawdzeniu i upewnieniu się przez prowadzącego zajęcia, iż stan maszyn i innych urządzeń technicznych instalacji elektrycznej i narzędzi pracy, a także inne warunki środowiska pracy nie stwarzają zagrożeń dla bezpieczeństwa uczniów.

11. W celu zabezpieczenia uczniów pracujących w warsztatach, laboratoriach i pracowniach szkolnych przed działaniem niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia czynników, a także ze względu na wymagania sanitarno-higieniczne należy zaopatrzyć ich w niezbędne środki ochrony indywidualnej oraz odzież i obuwie robocze.

12. Odprowadzanie pyłów, ścieków, gazów i par trujących z pomieszczeń powinno odbywać się zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami. W szczególności podczas wykonywania prac, przy których występują wymienione czynniki, należy zapewnić skuteczną wentylację miejscową i ogólną.

13. Środki chemiczne powinny być umieszczane w odpowiednich naczyniach opatrzonych

napisami zawierającymi ich nazwę oraz stwierdzającymi niebezpieczeństwo lub szkodliwość dla zdrowia.

14. Materiały wybuchowe oraz środki żrące, trujące i inne zagrażające zdrowiu lub życiu należy przechowywać w zamkniętych pomieszczeniach specjalnie przystosowanych do tego celu.

15. Na zajęciach praktycznych w warsztatach, laboratoriach i pracowniach należy przestrzegać liczebności grup uczniowskich, określonej odrębnymi przepisami dotyczącymi organizacji zajęć w szkołach.

3.3. Wychowanie fizyczne, sport, turystyka

1. W czasie zajęć obowiązkowych i nadobowiązkowych z wychowania fizycznego oraz w czasie zawodów sportowych organizowanych przez szkołę uczniowie nie mogą pozostawać bez nadzoru osób do tego upoważnionych.

2. Przy wyjściu (wyjeździe) z uczniami poza teren szkolny w obrębie tej samej miejscowości na zajęcia obowiązkowe i nadobowiązkowe z wychowania fizycznego, imprezy szkolne, wycieczki przedmiotowe lub krajoznawczo-turystyczne powinien być zapewniony przynajmniej jeden opiekun dla grupy 30 uczniów. Przy korzystaniu z miejskich środków lokomocji opieka powinna być zwiększona w zależności od odległości, wieku uczniów i innych potrzeb.

3. Przy wyjściu (wyjeździe) z uczniami poza miejscowość, która jest siedzibą szkoły, powinien być zapewniony jeden opiekun dla grupy do 15 uczniów; w szkołach specjalnych liczba opiekunów powinna być zwiększona odpowiednio do stopnia upośledzenia uczniów.

4. Liczebność grup na obozach stałych specjalistyczno-sportowych nie powinna przekraczać 20 uczestników na jednego wychowawcę (trenera). W przypadku treningu terenowego wysokogórskiego, kajakarskiego, żeglarskiego i wioślarskiego na jednego wychowawcę (trenera) nie powinno przypadać więcej niż 10 uczestników, jeżeli przepisy szczególnie nie przewidują mniejszej liczebności uczestników.

5. W czasie prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego należy zwracać szczególną uwagę na stopień aktualnej sprawności fizycznej i wydolność organizmu uczniów, dobierając ćwiczenia o odpowiednim zakresie intensywności.

6. Uczestnicy zajęć uskarżający się na złe samopoczucie lub dolegliwości powinni być zwolnieni w danym dniu z wykonywania planowanych ćwiczeń i w miarę potrzeby kierowani do lekarza.
7. Ćwiczenia powinny być przeprowadzane z zastosowaniem metod i urządzeń zapewniających pełne bezpieczeństwo ćwiczących.
8. Urządzenia sportowe oraz sprzęt stanowiący wyposażenie sali gimnastycznej i boiska szkolnego powinny zapewniać bezpieczne korzystanie z tych urządzeń i sprzętu; w szczególności bramki do gry oraz konstrukcje podtrzymujące tablice z koszem powinny być na stałe przymocowane do podłoża. Stan techniczny i przydatność tych urządzeń i sprzętu powinny być sprawdzone przed każdymi zajęciami.
9. Nauka pływania powinna odbywać się w miejscach specjalnie do tego wyznaczonych i przystosowanych, w grupach liczących nie więcej niż 15 osób na jednego opiekuna.
10. Podczas nauki pływania uczniowie powinni pozostać pod stałym nadzorem i obserwacją nauczyciela i ratownika.
11. W rzekach i innych akwenach przed wejściem uczniów do wody powinna być sprawdzona jej głębokość na całej przestrzeni przeznaczonej do nauki pływania. Miejsce przeznaczone na naukę pływania powinno być wyposażone w sprzęt zapewniający uczniom bezpieczeństwo (koła ratunkowe, liny).
Szczegółowe warunki organizowania kąpieli uczniów regulują oddzielne przepisy.
12. Używane na wycieczkach wodnych kajaki i łodzie powinny być wyposażone w odpowiednią ilość sprzętu ratowniczego. Uczniowie powinni być przeszkoleni pod kątem posługiwania się tym sprzętem oraz znajomości zasad obowiązujących na wycieczkach wodnych. Nie wolno zezwalać uczniom na używanie łodzi i kajaków podczas silnych wiatrów.
13. W wycieczkach turystyczno-krajoznawczych nie mogą brać udziału uczniowie, w stosunku do których istnieją przeciwwskazania lekarskie.
14. Opiekun wycieczki zobowiązany jest sprawdzać stan liczbowy uczniów przed wyruszeniem z każdego miejsca pobytu, w czasie zwiedzania, przejazdu oraz po przybyciu do punktu docelowego.
15. Zabrania się prowadzenia wycieczek z młodzieżą podczas burzy, śnieżycy i gołoledzi.

16. Na wycieczce turystyki kwalifikowanej opiekę sprawować powinna jedna osoba dorosła nad grupą do 10 uczniów, jeżeli przepisy nie stanowią inaczej.
17. Urządzanie dla uczniów ślizgawek i lodowisk na rzekach, stawach i jeziorach jest zabronione.
18. Strzelnice szkolne powinny być budowane zgodnie z wymogami określonymi w odrębnych przepisach.
19. Strzelanie podczas zajęć przewidzianych w programie przysposobienia obronnego oraz w ramach zawodów sportowych organizowanych przez szkoły może się odbywać wyłącznie na strzelnicach, na których używanie wyraziły zgodę komenda wojewódzka Policji i właściwy terenowy organ administracji rządowej lub - w odniesieniu do strzelnic wojskowych - władze wojskowe.
20. Przed dopuszczeniem uczniów do strzelania z broni sportowej należy zaznajomić ich z zasadami bezpieczeństwa przy obchodzeniu się z bronią i zachowania się na strzelnicy. Zasady posiadania, używania i przechowywania broni i amunicji sportowej w szkołach określają odrębne przepisy.
21. Wydawanie uczniom sprzętu, którego użycie może stwarzać zagrożenie dla zdrowia lub życia (np. dysk, kula, młot, oszczep, łuk, szpada, sportowa broń strzelecka itp.), jest zabronione, jeżeli szkoła nie ma możliwości zapewnienia uczniom odpowiedniego nadzoru osób dorosłych.

3.4. Udział uczniów w pracach na rzecz szkoły i środowiska. Bezpieczeństwo ruchu drogowego.

1. Udział uczniów w pracach na rzecz szkoły i środowiska może mieć miejsce po zaopatrzeniu ich w odpowiednie urządzenia i sprzęt oraz zapewnieniu właściwej opieki i bezpiecznych warunków pracy.
2. W celu zapewnienia poprawy bezpieczeństwa dzieci i młodzieży szkolnej na drogach publicznych szkoły powinny:
- a) prowadzić wśród uczniów systematyczną pracę nad zapoznaniem ich z przepisami ruchu drogowego;
  - b) organizować różne formy pracy sprzyjające opanowaniu przepisów ruchu drogowego i podnoszeniu umiejętności poruszania się po drogach;

- c) współdziałać z instytucjami i organizacjami zajmującymi się zagadnieniami ruchu drogowego.

Ad.4) Ograniczanie i likwidacja zagrożeń występujących w szkole.

Ograniczając i likwidując zagrożenia w szkole należy zwrócić uwagę na następujące zjawisko. Otóż im doskonalsza jest strona techniczna i lepiej kształtują się czynniki natury organizacyjnej szkoły, tym bardziej spada ogólna liczba wypadków. Jednocześnie jednak wzrasta procent wypadków, których główne przyczyny wiążą się z niebezpiecznymi postawami takimi jak niedbalstwo, roztargnienie, brak doświadczenia, zmęczenie, popisywanie się, lenistwo, lekceważenie reguł i działanie umyślne. Procent tego typu wypadków waha się w poszczególnych latach od 70 do 80 %. Wobec tego, jak powinna wyglądać profilaktyka w szkole, gdy mamy do czynienia z niskim poziomem zabezpieczeń technicznych, z przestarzałymi budynkami szkolnymi o zużyтым wyposażeniu, złym oświetleniu, ciasnych przejściach itp. Należy rozpocząć od poprawy technicznych warunków pracy i nauki czyli usuwania rażących zaniedbań. Słusznie, ale jeśli sytuacja ekonomiczna oświaty nie pozwala na modernizację bazy, co wtedy robić? Wtedy trzeba zwrócić uwagę na czynniki, związane z zachowaniami człowieka. Bowiern tam, gdzie są zagrożenia techniczne, możemy liczyć tylko na zdrowy rozsądek ludzi, którzy muszą wyrównywać braki techniczne swoimi umiejętnościami, wiedzą i postawami, gdyż w trudnych, niebezpiecznych warunkach pracy i nauki każdy błąd czy zaniedbanie organizacyjne może stać się główną bądź pośrednią przyczyną wypadku.

Rodzaje błędów popełnianych przez człowieka są następujące:

- 1) zaniedbanie (wiem, ale nie zrobiłem)
- 2) przeoczenie (nie zdawałem sobie sprawy)

Zarówno przy wysokim, jak i niskim poziomie zabezpieczeń technicznych i organizacyjnych nie wolno stracić z oczu człowieka i jego niebezpiecznych postaw w środowisku pracy i nauki. Wniosek jest prosty: znacznie lepiej i taniej jest przewidywać zdarzenia wypadkowe i zapobiegać ich powstawaniu niż uczyć się na błędach.

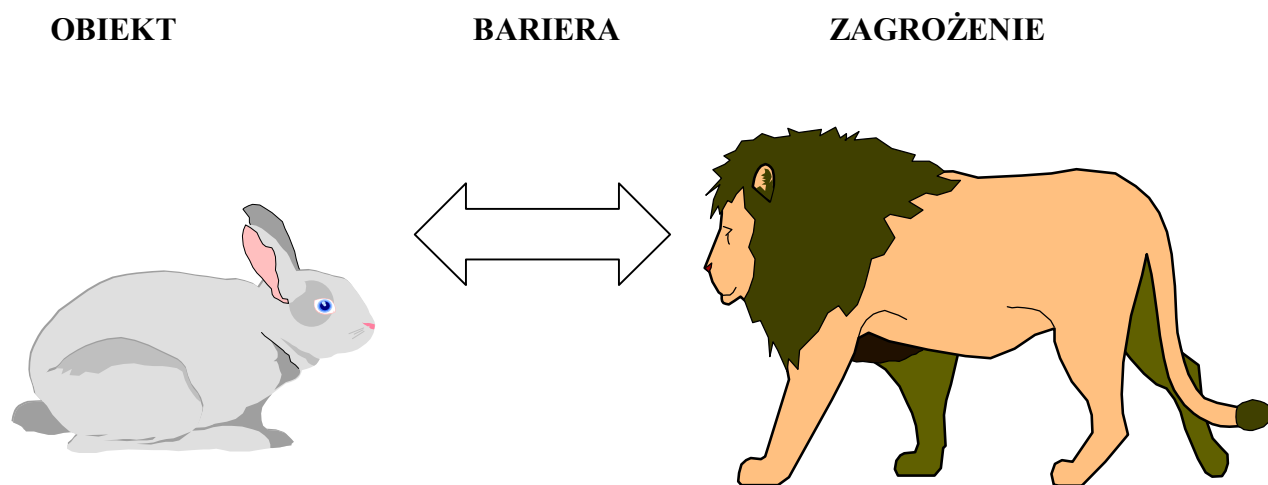
Na uwagę zasługuje metoda MORT (Management Oversight & Risk Tree – Zarządzanie, Nadzór i Drzewo Ryzyka) oceny ryzyka wypadku opracowana w USA.

Według MORT głównymi przyczynami wypadku są :

- a) organizacja pracy i stosowane procedury (z wyjątkiem siły wyższej każdy błąd to zaniedbanie organizacyjne).
- b) możliwość popełnienia przez człowieka błędu.

Wypadkiem według MORT jest niepożądany przepływ energii lub ekspozycja na szkodliwe czynniki środowiska, które ze względu na brak zabezpieczeń (barier) prowadzą do powstania urazów lub szkód materialnych.

Schemat powstawania wypadków

Rysunek przedstawia model transferu energii, wyjaśniający mechanizm powstawania wypadku i szkód nim wyrządzonych. Tak więc aby powstał wypadek muszą wystąpić łącznie 3 elementy :

- a) źródło zagrożenia (źródło energii lub warunki otoczenia),
- b) zagrożony obiekt (osoba lub przedmiot),
- c) niedostateczna bariera lub brak bariery.

Stąd prosty wniosek, że jeżeli do tego układu nie wprowadzi się bariery to możliwość powstania wypadku jest bardzo duża.

Co mamy do wyboru w szkole ?

1. wyeliminować zagrożenie (upolować lwa),
2. pozbyć się zagrożenia (wywieść lwa do Afryki),
3. odgrodzić zagrożenie (zamknąć lwa w klatce),
4. opanować zagrożenie (oswoić lwa),
5. zastosować środki ochrony indywidualnej (założyć strój rycerza),
6. ostrzegać i informować o zagrożeniach i konsekwencjach (tabliczka „Uwaga zły lew”),

Bariera to urządzenie lub procedura mająca na celu ograniczyć niepożądany wpływ szkodliwej energii i nie dopuścić, aby energia ta dostała się do narażonych osób i przedmiotów a przynajmniej ograniczyć jej skutki.

Rozróżniamy cztery rodzaje barier:

- 1) przy zagrożeniu – bariera ma nie dopuścić do wypływu energii lub skierować ją w bezpieczną stronę (uziemienie, obudowa),
- 2) pomiędzy źródłem zagrożenia a obiektem narażonym – bariera ma na celu zmniejszenie lub ograniczenie szkodliwej energii (ogrodzenie szkoły, barierka przy wyjściu na ulicę),
- 3) przy obiekcie – bariera ma na celu chronić osobę lub przedmiot, jeśli dojdzie do swobodnego przepływu energii lub emisji czynników szkodliwych (ochrony indywidualne),
- 4) proceduralna – oddzielenie w czasie lub przestrzeni szkodliwej energii oraz osób lub przedmiotów (przepisy, regulaminy, polecenia pisemne regulujące obecność pracowników w strefie zagrożenia).

Źródłem zagrożenia mogą być:

- 1) warunki środowiska pracy,
- 2) wykorzystywana energia,
- 3) stosowane wyposażenie,
- 4) materiały.

Zagrożenie niedostatecznie nadzorowane prędzej czy później doprowadzi do urazu lub utraty zdrowia. W każdym z tych przypadków należy przeprowadzić analizę

bezpieczeństwa i przyjąć takie rozwiązania, które nie powodują powstania dodatkowych źródeł ryzyka i w miarę możliwości eliminują już istniejące.

Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa na stanowiskach pracy i nauki wymaga zastosowania odpowiednich środków. Mogą to być:

- a) środki techniczne (np. osłony, poręcz, ekrany ochronne),
- b) środki ochrony zbiorowej,
- c) środki ochrony indywidualnej,
- d) kontrola administracyjna,
- e) procedury bezpiecznej pracy.

Redukcja zagrożeń powinna jednocześnie obejmować środki techniczne, proceduralne i zachowawcze. Należy podkreślić specjalne miejsce, jakie zajmują środki zachowawcze, które wprost odwołują się do człowieka, do jego wiedzy, umiejętności, postaw, nawyków, do metod pracy. W procesie kształtowania bezpieczeństwa pracy, najważniejszą bowiem rolę odgrywa człowiek, jego kultura i motywacja.

Ad.5) Wypadki uczniów.

Obowiązki dyrektora szkoły w związku z wypadkiem ucznia.

Dyrektor szkoły jest obowiązany:

- 1) poinformować uczniów oraz pracowników o konieczności natychmiastowego zawiadomienia dyrektora szkoły, pracownika służby bezpieczeństwa i higieny pracy oraz społecznego inspektora pracy o wypadku, jaki zdarzył się na terenie szkoły lub podczas zajęć organizowanych przez szkołę poza jej terenem,
- 2) zapewnić natychmiastową pomoc lekarską i opiekę uczniowi, który uległ wypadkowi,
- 3) zawiadomić bezzwłocznie o wypadku rodziców (prawnych opiekunów) poszkodowanego ucznia lub osobę (placówkę) sprawującą nad nim opiekę oraz organ prowadzący szkołę, kuratora oświaty i radę rodziców,
- 4) o wypadku śmiertelnym, ciężkim, a także o wypadku zbiorowym zawiadomić bezzwłocznie właściwego prokuratora,
- 5) zawiadomić o wypadku właściwego państwowego inspektora sanitarnego w razie podejrzenia zatrucia pokarmowego,

- 6) zbadać okoliczności i przyczyny wypadku oraz sporządzić dokumentację powypadkową,
- 7) prowadzić rejestr wypadków uczniów,
- 8) po sporządzeniu sprawozdania, na najbliższym posiedzeniu rady pedagogicznej przedstawić wyniki analizy wypadków uczniów oraz podjętą działalność zapobiegawczą,
- 9) zabezpieczyć miejsce wypadku do czasu ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku (W przypadku zajęć, prowadzonych poza terenem szkoły obowiązek zabezpieczenia; miejsca wypadku spoczywa na osobie prowadzącej zajęcia. Dokonywanie zmian w miejscu wypadku jest dopuszczalne, jeżeli zachodzi konieczność ratowania osób lub mienia albo zapobieżenia grożącemu niebezpieczeństwu),
- 10) powołać zespół powypadkowy, którego zadaniem jest przeprowadzenie postępowania powypadkowego i sporządzenie dokumentacji wypadku,
- 11) zatwierdzić protokół powypadkowy (W razie pełnienia przez dyrektora szkoły bezpośredniej opieki nad uczniem, który uległ wypadkowi, protokół powypadkowy zatwierdza organ prowadzący szkołę).

Obowiązki nauczyciela lub innego pracownika szkoły w związku z wypadkiem ucznia.

Nauczyciel, wychowawca lub inny pracownik szkoły, który zauważył lub dowiedział się o wypadku, jest obowiązany udzielić pierwszej pomocy poszkodowanemu uczniowi i zawiadomić natychmiast o wypadku lekarza lub pielęgniarkę oraz dyrektora szkoły, pracownika służby bezpieczeństwa i higieny pracy oraz społecznego inspektora pracy.

Skład zespołu powypadkowego.

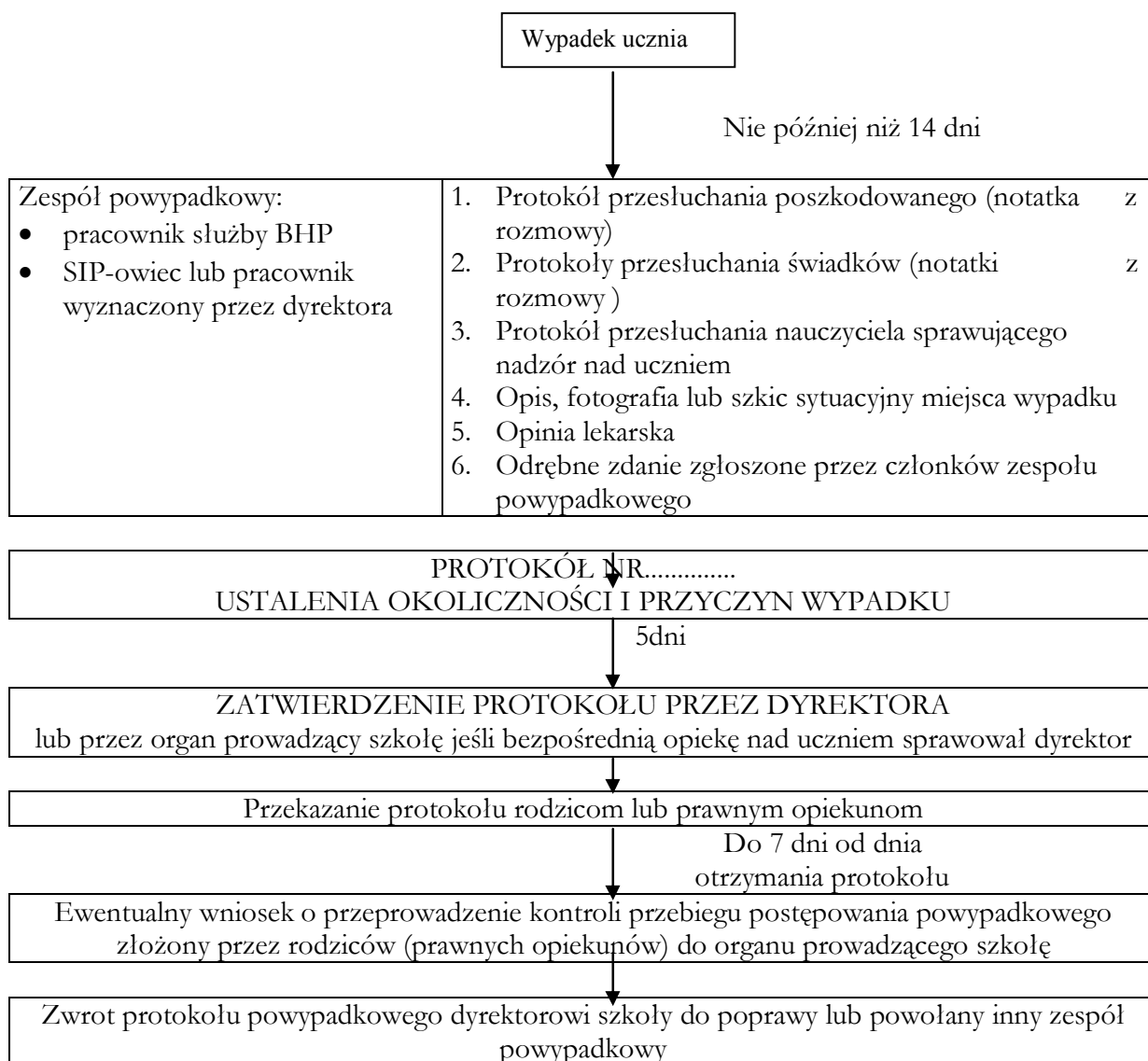
W skład zespołu powypadkowego wchodzi:

- 1) pracownik służby bezpieczeństwa i higieny pracy jako przewodniczący,
- 2) społeczny inspektor pracy, a w szkole, w której nie działa społeczna inspekcja pracy, pracownik szkoły wyznaczony przez dyrektora.

W pracach zespołu powypadkowego ma prawo uczestniczyć przedstawiciel organu prowadzącego szkołę, kuratora oświaty oraz rady rodziców.

Protokół powypadkowy.

Protokół ustalenia okoliczności i przyczyn wypadku ucznia, zwany "protokołem powypadkowym", zatwierdza dyrektor szkoły. W razie pełnienia przez dyrektora szkoły bezpośredniej opieki nad uczniem, który uległ wypadkowi, protokół powypadkowy zatwierdza organ prowadzący szkołę. Protokół powypadkowy sporządza się w dwóch egzemplarzach. Jeden egzemplarz protokołu powypadkowego pozostaje w dokumentacji szkoły, a drugi egzemplarz wraz z załącznikami szkoła ma obowiązek przekazać rodzicom (prawnym opiekunom) poszkodowanego ucznia lub osobie (placówce) sprawującej nad nim opiekę. Na żądanie organu prowadzącego szkołę lub kuratora oświaty dyrektor szkoły jest obowiązany przekazać im kopię protokołu powypadkowego. W razie zastrzeżeń co do treści protokołu powypadkowego, rodzice (prawni opiekunowie) poszkodowanego ucznia lub osoba (placówka) sprawująca nad nim opiekę mogą wystąpić, w ciągu siedmiu dni od daty otrzymania protokołu, do organu prowadzącego szkołę z wnioskiem o przeprowadzenie kontroli przebiegu postępowania powypadkowego. Organ prowadzący szkołę może zwrócić dyrektorowi szkoły protokół powypadkowy w celu jego uzupełnienia lub złożenia dodatkowych wyjaśnień albo powołać inny zespół powypadkowy w celu ponownego zbadania okoliczności i przyczyn wypadku.

Ad.6) Choroby zawodowe nauczycieli.

Najczęściej występującym schorzeniem, które powstało w wyniku wykonywania pracy nauczyciela i znajduje się w wykazie chorób zawodowych, są przewlekłe choroby narządu głosu związane z nadmiernym wysiłkiem głosowym. Warunki pracy nauczyciela ze względu na otoczenie pracy są trudne. Małe gabarytowo pomieszczenia do nauki, nadmierna liczebność uczniów w klasie, brak nagłośnienia, nieodpowiednia wilgotność i temperatura powietrza w sali szkolnej. Wszystkie te czynniki środowiska pracy mają niekorzystny wpływ na narząd głosu. Objawia się to uporczywym chrząkaniem, uczuciem dławienia a czasem zanikiem głosu.

Jeżeli lekarz laryngolog stwierdzi u nauczyciela zmiany typu: guzki śpiewacze, niedowład faldów głosowych czy zmiany przerostowe z towarzyszącymi objawami dysfonii (zmiana jakości głosu, której objawem jest chrypka) kieruje takiego pacjenta na badania laryngologiczne i foniatryczne do Poradni Chorób Zawodowych Wojewódzkiego Ośrodka Medycyny Pracy. Jeżeli dodatkowo wywiad środowiskowy potwierdzi narażenie zawodowe (związek przyczynowy między schorzeniem a wykonywaną pracą) to rozpoznaje się chorobę zawodową. Na tej podstawie Wojewódzki Ośrodek Medycyny Pracy wydaje orzeczenie o rozpoznaniu choroby zawodowej. Aby uznać schorzenie narządu głosu za chorobę zawodową nauczyciel musi przepracować 10 lat w zawodzie w pełnym wymiarze godzin. Decyzję administracyjną o stwierdzeniu choroby zawodowej wydaje Państwowy Terenowy Inspektor Sanitarny. Na prowadzenie leczenia, które umożliwi powrót do pracy zawodowej, nauczyciel może starać się o urlop dla poratowania zdrowia (łącznie 3 lata w całym okresie pracy, zwykle nie dłużej jednorazowo niż 12 miesięcy, pierwszy urlop po 5 latach pracy zawodowej). Na podstawie decyzji administracyjnej PTIS, lekarz leczący nauczyciela wystawia wniosek do lekarza orzecznika ZUS. Lekarz orzecznik określa procentowy uszczerbek na zdrowiu (na tej podstawie nauczycielowi przysługuje jednorazowe odszkodowanie) lub orzeka o niezdolności do pracy w zawodzie nauczyciela. Według Kodeksu pracy nie można wówczas zatrudnić nauczyciela w narażeniu na czynnik, który wywołał tę chorobę. Nauczyciel może przejść na rentę chorobową lub starać się o pracę w szkole nie wymagającą wysiłku głosowego (np. w bibliotece szkolnej lub świetlicy). Jeżeli przeniesienie do innej pracy powoduje obniżenie wynagrodzenia, nauczycielowi przysługuje w okresie przeniesienia, jednak nie dłużej niż przez 3 miesiące, dodatek wyrównawczy. Okres dodatku może być przedłużony do 6 miesięcy.

Profilaktyka związana z chorobami narządu głosu:

- Nie przekrzykiwać uczniów.
- Podczas mówienia być wyprostowanym.
- Unikać mówienia w przeciągu.
- Zajęcia prowadzić metodami aktywizującymi (czas mówienia powinien zajmować

10 % czasu lekcji, resztę należy przeznaczyć na pracę samych uczniów).

- Ograniczyć pisanie kredą na tablicy a wyświetlać więcej folii lub pisać pisakami.
- Tablicę wycierać na mokro.
- Utrzymywać podłogi, firany i meble w czystości (kurz).
- W czasie lekcji mieć możliwość wypicia kilku łyków niskosłodzonego letniego płynu.
- W czasie przeziębienia oszczędzać głos.
- Nie palić papierosów i nie przebywać w pomieszczeniu zadymionym.

Ad.7) Wycieczki szkolne.

1. Krajoznawstwo i turystyka może być organizowana w ramach zajęć lekcyjnych, pozalekcyjnych oraz pozaszkolnych.
2. Organizowanie krajoznawstwa i turystyki odbywa się w następujących formach:
  - a) wycieczki przedmiotowe - inicjowane i realizowane przez nauczycieli w celu uzupełnienia obowiązującego programu nauczania, w ramach danego przedmiotu lub przedmiotów pokrewnych,
  - b) wycieczki krajoznawczo-turystyczne, w których udział nie wymaga od uczestników przygotowania kondycyjnego i umiejętności specjalistycznych – zwane dalej "wycieczkami",
  - c) imprezy krajoznawczo-turystyczne, takie jak: biwaki, konkursy, turnieje,
  - d) imprezy turystyki kwalifikowanej i obozy wędrowne, w których udział wymaga od uczestników przygotowania kondycyjnego i umiejętności specjalistycznych, w tym posługiwania się specjalistycznym sprzętem,
  - e) imprezy wyjazdowe - związane z realizacją programu nauczania, takie jak: zielone szkoły, szkoły zimowe, szkoły ekologiczne – zwane dalej "imprezami".
3. Organizację i program wycieczek oraz imprez dostosowuje się do wieku, zainteresowań i potrzeb uczniów, ich stanu zdrowia, sprawności fizycznej, stopnia przygotowania i umiejętności specjalistycznych.
4. Obozy wędrowne, organizuje się po trasach przygotowanych przez podmioty działające w zakresie turystyki kwalifikowanej. Przy ustalaniu bazy noclegowej dla

uczestników wycieczek i imprez uwzględnia się istniejącą bazę szkolnych schronisk młodzieżowych.

5. Szkoły mogą organizować wycieczki i imprezy zagraniczne .

Zgodę na zorganizowanie wycieczek i imprez zagranicznych wyraża dyrektor szkoły po zawiadomieniu organu prowadzącego i organu sprawującego nadzór pedagogiczny.

Zawiadomienie powinno zawierać w szczególności:

- 1) nazwę kraju,
- 2) czas pobytu,
- 3) program pobytu,
- 4) imię i nazwisko kierownika oraz opiekunów,
- 5) listę uczniów biorących udział w wyjeździe wraz z określeniem ich wieku.

6. Udział uczniów niepełnoletnich w wycieczkach, z wyjątkiem przedmiotowych odbywających się w ramach zajęć lekcyjnych, i imprezach wymaga zgody ich przedstawicieli ustawowych.

7. Wycieczkę lub imprezę przygotowuje się pod względem programowym i organizacyjnym, a następnie informuje się uczestników o podjętych ustaleniach, a w szczególności o: celu, trasie, harmonogramie i regulaminie.

8. Program wycieczki lub imprezy organizowanej przez szkołę, listę uczestników, imię i nazwisko kierownika oraz liczbę opiekunów zawiera karta wycieczki lub imprezy, którą zatwierdza dyrektor szkoły.

9. Dyrektor szkoły wyznacza kierownika wycieczki lub imprezy spośród pracowników pedagogicznych szkoły o kwalifikacjach odpowiednich do realizacji określonych form krajoznawstwa i turystyki. Kierownikiem wycieczki lub imprezy może być także inna, wyznaczona przez dyrektora szkoły, osoba pełnoletnia, która:

- 1) ukończyła kurs kierowników wycieczek szkolnych,
- 2) jest instruktorem harcerskim,
- 3) posiada uprawnienia przewodnika turystycznego, przodownika lub instruktora turystyki kwalifikowanej lub pilota wycieczek.

Kierownikiem obozu wędrownego, może być osoba po ukończeniu kursu dla kierowników obozów wędrownych lub posiadająca uprawnienia przewodnika turystycznego, przodownika lub instruktora turystyki kwalifikowanej lub pilota wycieczek.

Kierownikiem imprezy turystyki kwalifikowanej, może być osoba posiadająca uprawnienia przewodnika turystycznego, przodownika lub instruktora turystyki kwalifikowanej lub pilota wycieczek bądź stopień trenera lub instruktora odpowiedniej dyscypliny sportu.

10. Kierownik wycieczki lub imprezy w szczególności:

- 1) opracowuje program i harmonogram wycieczki lub imprezy,
- 2) opracowuje regulamin i zapoznaje z nim wszystkich uczestników,
- 3) zapewnia warunki do pełnej realizacji programu i regulaminu wycieczki lub imprezy oraz sprawuje nadzór w tym zakresie,
- 4) zapoznaje uczestników z zasadami bezpieczeństwa oraz zapewnia warunki do ich przestrzegania,
- 5) określa zadania opiekuna w zakresie realizacji programu, zapewnienia opieki i bezpieczeństwa uczestnikom wycieczki lub imprezy,
- 6) nadzoruje zaopatrzenie uczestników w sprawny sprzęt i ekwipunek oraz apteczkę pierwszej pomocy,
- 7) organizuje transport, wyżywienie i noclegi dla uczestników,
- 8) dokonuje podziału zadań wśród uczestników,
- 9) dysponuje środkami finansowymi przeznaczonymi na organizację wycieczki lub imprezy,
- 10) dokonuje podsumowania, oceny i rozliczenia finansowego wycieczki lub imprezy po jej zakończeniu.

11. Opiekunem wycieczki lub imprezy może być nauczyciel albo, po uzyskaniu zgody dyrektora szkoły, inna pełnoletnia osoba.

Opiekun w szczególności:

- 1) sprawuje opiekę nad powierzonymi mu uczniami,
- 2) współdziała z kierownikiem w zakresie realizacji programu i harmonogramu wycieczki lub imprezy,
- 3) sprawuje nadzór nad przestrzeganiem regulaminu przez uczniów, ze szczególnym uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa,
- 4) nadzoruje wykonywanie zadań przydzielonych uczniom,
- 5) wykonuje inne zadania zlecone przez kierownika.

12. Kierownikiem lub opiekunem uczniów biorących udział w wycieczce lub imprezie zagranicznej może być osoba znająca język obcy w stopniu umożliwiającym porozumienie się w kraju docelowym, jak również w krajach znajdujących się na trasie planowanej wycieczki lub imprezy.

13. Uczestnicy wycieczek i imprez podlegają ubezpieczeniu od następstw nieszczęśliwych wypadków, a w przypadku wycieczki lub imprezy zagranicznej - ubezpieczeniu od następstw nieszczęśliwych wypadków i kosztów leczenia.

14. Działalność szkoły w zakresie krajoznawstwa i turystyki, w tym koszty przejazdu, zakwaterowania i wyżywienia kierowników i opiekunów wycieczek lub imprez, może być finansowana ze środków pozabudżetowych, a w szczególności:

- 1) z odpłatności uczniów biorących udział w wycieczce lub imprezie,
- 2) ze środków pochodzących z działalności samorządu uczniowskiego i organizacji młodzieżowych działających na terenie szkoły,
- 3) ze środków wypracowanych przez uczniów,
- 4) ze środków przekazanych przez radę rodziców lub radę szkoły, a także osoby fizyczne i prawne.

15. Wycieczki piesze lub narciarskie na terenach górskich, leżących na obszarach parków narodowych i rezerwatów przyrody oraz leżących powyżej 1.000 m n.p.m., mogą prowadzić tylko górszy przewodnicy turystyczni.

16. Treningi w terenach górskich, poza trasami narciarskimi i turystycznymi, powinny odbywać się z udziałem górskiego przewodnika turystycznego.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 27 lipca 2004 w sprawie szkolenia w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy Dz. U. z dnia 18 sierpnia Nr 180 poz. 1860

Lp.	Temat szkolenia	Liczba godzin ^{*)}
1	Wybrane regulacje prawne z zakresu prawa pracy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy, z uwzględnieniem:	2
	a) praw i obowiązków pracowników i pracodawców w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz odpowiedzialności za naruszenie przepisów i zasad bhp,	
	b) ochrony pracy kobiet i młodocianych,	
	c) wypadków przy pracy i chorób zawodowych oraz świadczeń z nimi związanych,	
	b) profilaktycznej ochrony zdrowia pracowników	
2	Postęp w zakresie oceny zagrożeń czynnikami występującymi w procesach pracy oraz w zakresie metod ochrony przed zagrożeniami dla zdrowia i życia pracowników	2
3	Problemy związane z organizacją stanowisk pracy biurowej, z uwzględnieniem zasad ergonomii, w tym stanowisk wyposażonych w monitory ekranowe i inne urządzenia biurowe	2
4	Postępowanie w razie wypadków i w sytuacjach zagrożeń (np. pożaru, awarii), w tym zasady udzielania pierwszej pomocy w razie wypadku	2
	Razem:	8 godzin